

Via virorum ad coëmendos cibos remitti in castella volunt: Nunc in posteriori toto iam triduo tacent. Et deinceps sceno superior turba subfternitur, hæc accumbit in terra: illic quinque panes, hic septem offeruntur: illic duo pisces, hic indefinitus sub paucitatis tamen significatione numerus est: illic quinque milia virorum, hic quatuor: illic duodecim cophini, hic septem sportæ repletæ.

Et dimissa turba, ascendit in nauiculam: et venit in fines Magedan.

Græci habent Magdala: pro quo Marcus habet Dalmanutha. Nec dum constat quæ regio sit diuersis nominibus ab Evangelistis nuncupata. Vide num fortè ea regio fit iuxta castrum Magdalenes.

CAPVT DECIMUMSEXTVM.

Sadducæis & Pharisæis cœleste signum CHRISTVS negauit, atque ab eorum fermento cauendum docuit. discipulis autem super diuinitate sua confitentibus, suam prædixit post multa fidei documenta passionem & resurrectionem.

ET † accesserunt ad eum Pharisei et Sadducæi tentantes: et rogauerunt eum, ut signum de cœlo ostenderet eis. At ille respondens, ait illis: factu vespere dicitis: Serenum erit, rubicundum est enim cœlū. Et mane: Hodie tēpe stas, rutilat enim triste cœlū.

† Mar. 8. b
Luc. 12. g.

Nimirum ✠ Iudæi teste Paulo signa petunt, Græci ✠ 1. Cor. autem sapientiam. Quamquam etiam sancti nonnunquā i. d. signa sanctè petierint. vt Gedeon. Iudicum. 6. Ezechias, & ipse Achab. Quin imò ipse Achaz infidelis damnatur ✠ quod signum à domino petere recusauerit. Qui vero vt de Dei voluntate certior fiat: eamque impleat, signum petit, non improbè agit. At qui curiositatis tantum gratia, aut diffidentia causa id agit, impius est.

Faciem ergo cœli djudicare nōstis, signa autem temporum non potestis?

Id est, qualis est futura dici crastinè tempestas ex cœli facie,

H 5 li facie,

li facie, & inspectu discernere nostis, signa autē temporū non potestis. Quæ verò sunt ista temporum signa indicat Lucas cap. 19. Quando mirabundus & miserabundus (ait ad Ierusalem.) ¶ Quia venient dies in te & c. & non relinquent in te lapidem super lapidem, eò quòd non cognoueris tempus visitationis tuæ, aduentum scilicet Messie. De quo Zacharias pater Ioannis Baptistæ. ¶ Benedictus dominus Deus Israël, quia visitauit & fecit redemptionē plebis suæ. Quanquam & tempus visitationis aliquando videtur sumi pro die iudicij. 1. Pet. 2. & 5. Similiter & apud Isaiam & Ieremiam.

✠ Luc. 1. f

† Sup. 12.

c.

† Ionæ.

2. a.

† Mar. 8.

b.

† Lu. 12. a.

† Mar. 8. c.

✠ 1. Cor.

5. c.

¶ Generatio mala et adultera signum querit: et signum nõ dabitur ei nisi signũ ¶ Ionæ prophete. Et relictis illis abiit. De hoc vide supra Matt. 12. & similiter de signo Ionæ prophete.

Et cum venissent discipuli eius trans fretum, obliti sunt panes accipere. Qui dixit illis: ¶ Intuemini & cauetè à fermento Phariseorum & Sadduceorum. At illi cogitabant inter se, dicentes: Quia panes non accepimus. Sciens autē Iesus, dixit: ¶ Quid cogitatis inter vos modicæ fidei, quia panes non habetis? Nondum intelligitis, neq; recordamini quinque panum, & quinque milium hominum & quot cophinos sumpsistis? Neque septem panum, & quinque milium hominum, & quot sportas sumpsistis? Quare nõ intelligitis, quia non de pane dixi vobis: Cauete à fermento Phariseorum & Sadduceorum? Tunc intellexerunt quia nõ dixerit cauetum à fermento panum, sed à doctrina Phariseorum & Sadduceorum.

Cum dicit: Cauete à fermento Phariseorū & Sadduceorū Marcus addit: & Herodis. Paulò antè diximus fermentum nõc probona doctrina sumi, nõc pro mala. Quo modo hic Apostoli ex Christo sumi intellexerūt. Dicuntur & prauis moribus fermentū à Paulo. 1. Corint. 5. c. ¶ Itaque epulemur nõ in fermento veteri, neque in fermento; malitiæ & nequitie, sed in azimis synceritatis & veritatis. Itaq; arbitrati sunt Apostoli dñm prohibuisse, ne & ipsi panes à Phariseis & Sadduceis tanquam excommunicatis acciperēt, qđ Christus nec immerito arguit. ¶ Venit

† Venit autem Iesus in partes Cæsareæ & Philippi, & interrogabat discipulos suos, dicens: Quem dicunt homines esse filium hominis? At illi dixerunt. Alij Ioannem Baptistam, alij autem Eliã, alij verò Ieremiam, aut unum ex prophetis.

Cæsarea ista, nam & alia duæ sunt, sita est ad fontem Iordanis, olim dicta Paneas, postea autem à Philippo maioris Herodis filio, & fratre Tetrarchæ Herodis, qui Ioannem decollavit, ampliata, Cæsarea est appellata: Quam postea amplius exornas Agrippa in honorem Neronis, Neronianam vocavit. Erat autem finitima regionis Iudæorum, Iudæis & Syris simul habitata.

Dicit illis Iesus: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus, dixit: † Tu es Christus filius Dei vivi. Respondens autem Iesus, dixit ei:

Haftenus Christus humilia tantum de se professus. Quippe qui filium hominis, quo nullus est abiectionis titulus, tantum se vocare solitus sit. Nunc quid de se vulgus sentiat, (vulgus enim homines vocat) discipulos interrogat: non quo inanè ab eo gloriam capteret, sed vt altius de se sentire eos qui prædicaturum illum erant, doceat. Quod verò vulgus existimabit aut Ioannem aut Eliam, aliumve ex prophetis esse, cum Iudæis palam resurrectio generalis crederetur. Argumentum est simile cum Pithagoricis qui credebant animas de corpore in corpus migrare solitas. Non enim existimabant eum esse Ioannem fuscitatum, cuius nuper defuncti lineamenta omnia tenebant, sed animam Ioannis in corpus illud migrasse.

† Beatus es Simon Bar Iona: quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed pater meus qui in cælis est.

Quid sit Bar Iona declarat Christus Ioan. 1. Cum Petro diceret: Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cæphas, quod interpretatur Petrus. Bar enim Hebraicum, filium significat. Iona verò siue Iohanna dicebatur Petri & Andreae pater, quem Latini Ioannem dicunt. Beatum autem illum pronunciat ob fidei confessionem, quam de CHRISTO habebat, vocans illum Dei viventis atque omnia vivificantis filium. Quia caro & sanguis non revelavit tibi, id est, nullus planè hominum, sicq; enim carnè & sanguinem simul Paulus ad Galat. 1.

† Mar. 8. c.
Luc. 9. c.
De baptismo
cap. Maioribus.

† Lu. 6. g.

† Dist.
29. ca.
Ita dominus.
De maioribus.
& obedi.

Soluta. 11.
q. 1. cap.
Relatum.
distin. 21.
In nono.
cap.
Quãvis.
50. dist.
Fidelior.
Poderet.

† Con-

Vt consti- ✠ Continuo non acquieui, siue non contuli cum carne.
tueretur. & sanguine.

Ioã. 20. c. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram æ-
Ifa. 12. dificabo Ecclesiam meam. Et portæ inferi non preualebunt
g. 2. q. 3. aduersus eam. Et tibi dabo clauis regni cælorum. Et quod-
Aliorum. cunque ligaueris super terram erit ligatum & in cælis: &
✠ Galat. quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælis.
1. c.

Tu es Petrus: Non hinc Petrus Simonis cognomentum significat, sed idem prorsus quod saxum & petra. Idem enim est Græcè τὸ πέτρος ἢ πέτρα, Ideo quia tu es Petrus, id est, planè saxum, rupes, & Petra, in nominis mei confessione firmus & solidus. Ideo super hanc petram, id est, super te tam firmum ac solidum, ædificabo Ecclesiam meam. Nam alienum est quod hic Buccerus in suis commentarijs confiteri nolens Simonem Petrum, siue petram & saxum esse super quod Christus ædificaturus erat Ecclesiam, dicit Petrum quasi petreum siue lapidum vocari: Neque minus firmum est argumentum, cum ait Christum dicentem: Et super hanc petram, &c. Non intellexisse de Petro, cum scriptum sit ἡ ἐκ τῆς πέτρας, id est, & super hanc petram, non ἐκ τῆς πέτρας. Nam constat Matthæum qui Hebraicè scripsit, vnicum pro hoc, vocabulum posuisse. Cephæ scilicet, id est, saxum & rupes: Neque ut antè dixi Christus dicens: Tu es Petrus, intellexit: Tu vocaris Petrus: sed tu fidei firmitate verum saxum & rupes, veraque petra es, super quam ædificabo Ecclesiam meam. Quod enim de fide intellexit hanc petram, hinc manifestum est, quod dixit, ædificabo: Semper enim in Dei Christi que fide, siue explicita (ut theologi vocant) siue implicita ædificata & fundata fuit Dei viuens Ecclesia. Sed dum quodammodo noua reiecta synagoga ædificaturus esset Ecclesiam, primarium secundum se & caput & fundamentum esse voluit Petrum, cui ob id nominatim primario clauis regni cælorum traduntur: Cui vni nunc ligandi soluendique potestas traditur. Cuique vni & soli pascendi ouilis Christiani trina repetitione cura committitur, ut Ioan. ultimo docerimus. Vide hoc loco quid portæ inferi, & consule Græcos & Latinos de ligandi soluendique potestate, quidue sint

sint clauēs. Portas inferi vocant mala & blasphemias à gentibus & hæreticis in Christū & Ecclesiam, siue persecuciones & supplicia ab iisdem in Christianos & Ecclesiasticos inflicta. De quibus & clauibus dicit hic beatus Hilarius. O in nuncupatione noui nominis sc̄elix Ecclesie fundamentum, dignaque illius ædificatione petra: quæ infernas leges, & tartari portas, & omnia mortis claustra dissolueret. O beatus cœli ianitor, cuius arbitrio clauēs æterni aditus traduntur, cuius terrestre iudicium præiudicata autoritas sit in cœlo: vt quæ in terris aut ligata sunt aut soluta, statuti eiusdem conditionem obtineant & in cœlo.

Tunc præcepit discipulis suis, vt nemini dicerent quia ipse esset IESVS CHRISTVS.

Aliquot locis sciens Christus nondum venisse horã manifestationis suæ, inhibuit discipulis suis ne manifestū facerent ipsum esse Iesum Christum, Deiq; filium & Saluatorem hominum.

Exinde cœpit Iesus ostendere discipulis suis quia oporteres illum ire Ierosolymã & multa pati à senioribus, & scribis, & principibus sacerdotū, & occidi, & tertia die resurgere.

Quia futurum erat vt paulò post mortem traderetur ignominiosæ, ne tanquã noua & inaudita discipulos turbaret, præmonitos hos voluit se dira passurum ac tandem mortem obiturum, simulque consolationem addidit se die tertia resurrecturum.

Et assumens eum Petrus cœpit increpare illum dicens: Absit à te domine, non erit tibi hoc. Qui conuersus dixit Petro:

† Vade post me Satana: scandalum es mihi: quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ sunt hominum.

† Marc.
8. d.

Assumentis verbum indicat seorsum ab alijs eductum Christum à Petro increpatum, dicente: Absit à te, siue, vt Græca habent, propitius tibi sis domine. Increpandi autem verbum, non pro aspera obiurgatione hic sumi debet, sed pro commiseratione potius. Quod indicant verba: propitius tibi sis. Neque quicquam facit quòd Christus eum satanam vocat, id est, aduersarium. Nam Petrus licet pro affectu, humano tamen sensu loquês, verè Christo aduersabatur, nolens eum iuxta patris voluntatē necessa-

necessariam humanæ salutis mortem obire. Nihil autem mirum si humana tantum, non item diuina saperet, nondum accepto ad satietatem diuino spiritu, qui etiam post acceptum non nihil tiuauit, vt docet Pau. ad Galat. Vides autem quomodo à peccato defendes cum reiecto illi Christus dicat: scandalum mihi es. Quod verò Matthæus ait de Christo qui conuersus indicat quod scorsim & clâ alijs Christo Petrus aduersabatur, voluisset eorâ alijs reprehendere, vt & cæteri in peccato correcti discerent Christi Dei que patris voluntati non aduersari.

†Luc. 14. f. 17. g. *Tunc Iesus dixit discipulis suis. † Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me.*
Sup. 10. g.

Venire post Christum est eum imitando sectari, eiusque se præstare discipulum: abnegare autem semetipsum, est totum pendere à Deo, omnemque voluntatem suam diuinæ voluntati conformare: tollere crucem suam, est lubenter & ex animo erumnas Deo volente & permitte sibi oblatas propter Deum apprehendere. Quia ideo abhorreere videbatur à cruce Petrus, dum ab ea toleranda Christum auertere nititur, omnes vna discipulos docet non modò non ab ea abhorrendum, sed vltro eam verè suis discipulis apprehendam.

Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam: qui autem perdidit animam suam propter me, inueniet eam. † Quid enim prodest homini si vniuersum mundum lucretur, anime verò sue detrimentum patiatur? Aut quâ dabit homo commutationem suam pro anima sua? Filius enim hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis, & tunc reddet vnicuique secundum opera eius.

†De
monia.
capite.
Matthæ.
Mar. 9. g.
Ioan. 12. d

Animam suam volens saluam facere, est euangelico negotio deiq; causæ vitam suam præferre (hic autem anima pro vita) perdere autem eam propter Christum, est leuem eius præ illius amore iacturam facere? quod qui fecerit, & si perdidisse mundo videatur, inueniet eam, id est, saluam faciet, quod ait Marcus. Cum verò potior hominis pars animus sit ad Dei imaginem & similitudinè formatus, quid lucrifacere potest cum animi iactura, in quo aut perpetuum beatus, aut æternū miser est futurus? Adire nihil charius homini debet esse anima propria, neque

neque etiam vita. Quandoquidem salua anima aeterna potest recuperare vitam: vt autem ad tolerandam pro Christo crucem, illos discipulos animet, ostendit non desere olim se sequentibus praemia: quia filius hominis: qui scilicet nunc vilis & abiectus, ac mundo contemptus, olim in iudicio venturus est cum angelis suis gloria patris ornatus: tuncq; redditurus vnique secundum opera eius, ijs scilicet, qui se fuerint secuti, vitam aeternam: ijs vero qui contempserint mortem pro Christo, perpetuum cruciatum.

Amen dico vobis, † sunt quidam de his stantibus qui non gustabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno suo. † Mar. 9. 2
Luc. 9. d.

Aduentum filij hominis in regnum suum, quidam interpretantur in iudicium, deque Ioanne Evangelista locum intelligunt, quem non ante moriturum praedicant. Sed quia nihil de hoc certi habet, praestat aduentum suum in regnum intelligere: quando in omnem terram praedicationis sonus Apostolorum: ac passim cum magna gloria praedicari coepit recipique Euangelium: vel inuisis tyrannis ac diabolo, quod factum est circiter annum a passione Christi vigesimum. Tunc enim verè regnare coepit, cum frendentibus tyrānis, passim euerfa est idololatria: quod indubiè multi ex Apostolis viderunt.

CAPVT DECIMUMSEPTIMUM.

Transfiguratus Christus, Moyses & Elia praesentibus, interrogatus à discipulis super Eliae aduentu in quorum praesentia lunaticum curat, quem discipuli propter incredulitatem curare non poterant, & tandem didrachma Caesari

Petro iubet dari.

ET † post dies sex assumpsit IESVS Petrum & † Mar. 9. 3
Iacobum & Ioannem fratrem eius, & duxit il- Luc. 9. d.
los in montem excelsum seorsum, & transfigura-
tus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol,
vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce
apparuerunt illis Moyses & Elias cum eo loquentes. Respon-
dens autem Petrus, dixit ad Iesum. Domine bonum est nos
hic esse. Si vis faciamus hic tria tabernacula, tibi unum,
Moysi unum, & Eliae unum.

Quia